

Ryssland/Sankt Petersburg med omnejd

Ladoga är Europas största sjö, till ytan tre gånger så stor som Vänern. I norra delen finns flera öar, och på några ställen omges fjordliknande vikar av branta kuster. Ladoga snörptes av från Östersjön i och med landhöjningen. I vanliga fall finns sälar i havet men här finns Ladogasälen, en unik form av sötvattenssäl från den tiden då Ladoga var en del av Östersjön. I sjön finns också 58 fiskarter.

Ladoga är känt för sin nyckfullhet, det har sjöfarten fått erfara. Från spegelblank yta blåser det snabbt upp. För att skydda fartygen och dess last tvingade tsar Peter ut tusentals man i myrarna söder om Ladoga för att gräva en kanal för säkrare transporter.

Bortsett från de branta kusterna runt Ladoga är landskapet runt Sankt Petersburg och Ladoga flackt.

Brytningstid

I staden Olonets, sydöst om Ladoga, betar korna lugnt på de stora ängarna. Gården de tillhör var tidigare en sovchos, ett statsägt jordbruk som var vanligt under sovjettiden. Fälten är inte bara bete för gårdens 1 800 nötkreatur, utan även för flockar av bläs- och sädgäss. Ladogasjön är en viktig vägvisare och rastlokal för stora mängder fåglar som lämnar östra Östersjön. Gräsmarkerna har länge varit ett viktigt bunningsställe för gäss och änder.

Under någon vecka, i april och maj, bygger gässen upp sina fettdepåer för att kunna ta sig den sista biten upp mot den nordliga taigan och tundran. Där ska äggen läggas och någon mat är inte att vänta förrän den arktiska sommaren anlant och äggen kläckts.

Många fågelintresserade besöker nu Olonets. Det ger inkomster och arbetstillfällen för dem som bor i trakten.

Vattenvägar

Via floder, sjöar och kanaler tar sig lyxkryssare och fraktbåtar genom landskapet. Här på floden Svir färdas båtar mellan sjöarna Ladoga och Onega.

Foto: Björn Guterstam

Neva rinner ut i Finska viken

Från Ladogatrakten rinner floden Neva de drygt sju milen till Sankt Petersburg. Där delar den upp sig i två armar. Den mäktiga Neva släpper ut lika mycket vatten som fem stycken älvar av Göta älvs storlek. Vattenflödet är enormt och varje sekund rinner 45 järnvägs-vagnar fyllda med sötvatten ut i Finska viken. Det är en femtedel av allt sötvatten som rinner ut i Östersjön.

I Finska viken ligger både oljeterminaler och hamnar för handelsfartyg. Den ryska regeringen och omvärlden måste hålla ett vakande öga på hamnarnas påverkan på miljön och Östersjöns vatten.

Jättelik damm

I den inre delen av Finska viken håller man sedan länge på att bygga betongvallar. De ska hindra översvämningar i Sankt Petersburg när det blåser starka västliga vindar. Inte alla tycker att det är en bra idé. Föroreningar som Neva för med sig stannar innanför vallarna och gör vatten och bottnar livlösa.

Dammen är ett typiskt exempel på arvet från den sovjetiska tiden. Inom ingenjörskonsten rådde då en syn om att människan kan be-
tvinga naturen.

Nordens Venedig

Sankt Petersburg är byggt på många öar. När man går ut på kvällen får man bestämma sig om man skall gå hem före klockan två eller vänta till fem på morgonen. Anledningen till detta är att man inte kan lämna huvudön, eftersom broarna är resta för att fraktbåtar ska ta sig upp till Ladoga eller ut i Finska viken. Foto: Gitte Jutvik

Före detta sankmark

Sankt Petersburg är den största staden vid Östersjön och Rysslands fönster mot väster. När Peter den store grundade staden år 1703, ville han gärna visa musklerna för grannen Sverige som han ständigt låg i fejd med.

Inför 300-årsjubileet år 2003 renoveras fasaderna. Paradgatan Nevskij Prospekt repareras och kyrkornas gyllene kupoler putsas lite extra. Men många bostadshus är mycket slitna inuti.

I rusningstid står bilarna stilla, och dieseldoften vilar tung. Petersburgare väljer att åka tunnelbana, metro, den går både fort och ofta. Metron är byggd mer än 100 meter under sankmarken som staden står på. Stationerna utmed den första linjen som byggdes 1955 är rikt utsmyckade med kristallkronor. Under sovjettiden fryste man mar-
ken runt vissa tunnelbanelinjer så att den vattensjuka jorden inte skulle röra sig. Nu är energin dyrare och några stationer hotas av stängning på grund av sprickbildning i väggarna.

Vardagsträngsel

Människor bor trångt, ofta flera generationer tillsammans. Nygifta par flyttar in till mannens eller kvinnans föräldrar. I ganska många lägenheter delar flera familjer på kök och badrum.

Klyftorna ökar mellan rika och fattiga. Man ser damer i minkpäls och tunga guldarmband gå förbi pensionärer som säljer korv eller stickade schalar. Man förstår vilka som tycker det var bättre förr.

Palats, guld och betong

I och utanför staden står flera sagolika palats från tsartiden. Deras turkosa, gröna och gula fasader, vita kolonner och gyllene detaljer speglar sig i Nevas vatten.

Det pågår en ständig fejd mellan moskvabor och petersburgare. "Vi minsann bor i det riktiga Ryssland, ni är alldeles för västliga", säger de som bor i Moskva. "Men det är vi som står för kulturen", säger man i Sankt Petersburg.

Sankt Petersburgs invånare vårdar sina kulturskatter ömt. Den största stoltheten är konstmuseet Eremitaget. Där bodde kejsarinn-

an Katarina II (den stora) på 1700-talet, då hon började fylla sitt hem med tavlor och skulpturer. Under alla årstider ser man badare vid Peter Paulfästningen mitt i stan.

Många stora författare har levt och verkat i Sankt Petersburg. Särskilt förknippas man staden med Fjodor Dostojevskij. Han var kritisk mot tsarväldet och blev förvisad till Sibirien. Några av hans största romaner är *Brott och straff*, *Idioten* och *Bröderna Karamasov*.

De vidsträckta förorterna står grå betonghus i rader och utgör en trist boendemiljö som många ryssar är hänvisade till. Underhållet är eftersatt men sakta, sakta tar byggandet fart både med nybyggnation och renoveringar. Men många kalla vintrar återstår innan värmen värmer lägenheterna istället för att läcka ut genom trasiga ledningar eller illa isolerade väggar.

Blodiga minnen

Den sjunde november firas minnet av ryska revolutionen 1917. Den statskupp ägde rum i Sankt Petersburg och leddes av Vladimir Iljitj Uljanov, mer känd som Lenin. Vinterpalatset stormades, och den siste tsaren, Nikolaj II, togs till fånga och avrättades. År 1918 flyttades makten till Moskva. Senare blev Moskva huvudstad även i Sovjetunionen som bildades 1922.

Under andra världskriget drabbades staden än en gång av våldsamma strider. Leningrad intogs då av Hitlers trupper som belägrade staden i 900 dagar.

Svensk-ryska band i krig

Sverige och Ryssland har haft med varandra att göra i alla tider. Svenskar har härjat där, och ryssar har härjat här. Kanske kommer namnen Roslagen, russ och Ryssland från ruser, som våra östra grannar kallades för länge sedan.

I slutet av 1200-talet byggde svenskarna Landskrona vid Nevas mynning. Den befästningen stormades av ryssarna.

På 1600-talet intog svenska härar de ryska städerna Pskov och Novgorod. Under samma århundrade stod svenskarna åter vid Nevas mynning och byggde upp en ny fästning, Nyenskans, som intogs av Peter den stores trupper. Då pågick Stora nordiska kriget.

Svensk-ryska band i fred

Svenska företag har länge funnits på plats i Sankt Petersburg. Alfred Nobels pappa Immanuel lade sin mekaniska verkstad här på 1800-talet för att bland annat tillverka vapen. ASEA, Alfa-Laval, Svenska kullagerfabriken och LM Ericsson byggde också fabriker här.

Idag samarbetar Sverige med Ryssland inom kultur, vetenskap och teknik. I Sankt Petersburg bidrar Sverige med sina kunskaper om vatten och avlopp. Samarbetet går ut på att på lång sikt förhindra att orenat avloppsvatten rinner ut i Östersjön. Dricksvattnet tas från Neva. Redan nu har dricksvattnets kvalite förbättrats betydligt, men det lär dröja innan alla i Sankt Petersburg kan få bra dricksvatten i kranen.

Krigets museum

Än idag lever vittnen som var med om Leningrads belägring, de 900 dagar då Leningrad var ockuperat av Nazityskland. Strax utanför Sankt Petersburg ligger Diarama, som har gjort en modell av skyttegravar och strider på den plats där sovjetiska trupper bröt igenom Hitler-tysklands blockad.

Foto: Gunnel Bergström

Om Sankt Petersburg

Sankt Petersburg blev Rysslands huvudstad år 1712. År 1914 döptes den om till Petrograd. När Lenin tog makten döptes staden om till Leningrad och Moskva blev huvudstad. Sedan 1991 säger man Sankt Petersburg igen. Eller bara "Piter". I staden bor nästan fem miljoner människor.

Folk och religion: De flesta är ryssar tillhör rysk-ortodox tro, men här bor också andra folkgrupper.

Valuta: Rubel. 1 rubel är 0,24 SEK. En lärare tjänar ungefär 5000 rubel per månad. En Big Mac kostar 44 RUB.

Flagga: Den ryska flaggan är vit, blå och röd. Den infördes under tsar Peters tid för att se europeisk ut. Att tsar Peter tog intryck av holländarna syns på flaggan. Ryska är ett slaviskt språk, som skrivs med kyrilliska bokstäver.

Vad är typiskt ryskt?

Ryssland är enormt, men det finns ändå många saker som en ryss särskilt skulle nämna. Kan-ske

- Borsjtj – rödbetsoppa med en klick smetana.
- Den rysk-ortodoxa kyrkan.
- Den ryska, varma gästfriheten och den beska humorn.

Lär dig lite ryska

hej – privjet
ja – da
nej – njet
tack – spasibo
varsågod – pozjalujsta
vatten – voda

Konstnärliga elever

Efter skolan kan eleverna välja att vara med i olika klubbar. Musik, konst, natur och sport är de mest populära. Elever i Sinjaine öster om Sankt Petersburg målade den här fina bilden av Ladoga.

Arbetsuppgifter

1. Gör en tidsaxel och placera in viktiga händelser i Sankt Petersburgs historia.
2. Ange för- och nackdelar med dammen utanför Sankt Petersburg!
3. Diskutera vad trångboddhet innebär. Hur kan det vara för ett nygift par att bo ihop med hans eller hennes

- föräldrar eller att dela badrum och kök med flera andra familjer. Vika är problemen och vilka är möjligheterna i ett sådant boende tror du?
4. Din stad blir belägrad, du vet inte hur länge. Ingen mat, bränsle, medicin kan komma in. Du är ansvarig för matförsörjningen i din stadsdel. Vad gör du?